

Характеристика медичного туризму як об'єкта державного стратегічного планування

У сучасних глобалізаційних умовах та стрімкій інтеграції економічних систем медичний туризм набуває все більшої актуальності як важливий сегмент світової та національної економіки. Зростаючий попит на якісні медичні послуги за доступною ціною, розвиток інфраструктури та посилення міжнародної конкуренції сприяють формуванню нових напрямів у сфері охорони здоров'я й туризму. Для багатьох країн, зокрема тих, що перебувають на шляху економічного зростання, медичний туризм стає не лише джерелом валютних надходжень, а й інструментом розвитку національної системи охорони здоров'я, підвищення її якості та інвестиційної привабливості.

Саме тому медичний туризм, що передбачає поїздки з метою отримання медичної допомоги, за останні п'ятнадцять років еволюціонував у розвинену глобальну індустрію. Такий стрімкий розвиток пояснюється низкою факторів: економічною доцільністю лікування за кордоном, високою якістю медичних послуг, доступністю інноваційного обладнання та технологій, індивідуалізованим підходом до пацієнтів і високим рівнем обслуговування. У цьому контексті медичний туризм розглядається як перспективний об'єкт державного стратегічного планування, що потребує цілісного підходу до формування політики в галузі охорони здоров'я, туризму, інфраструктури та міжнародного партнерства. У статті розглянуто основні характеристики медичного туризму, його значення для національної економіки, а також обґрунтовано необхідність інтеграції цієї сфери в систему державного стратегічного планування. Також зазначено, що розвиток медичного туризму потребує стратегічного підходу з боку держави, особливо в умовах нестабільної геополітичної ситуації та викликів, пов'язаних із відновленням медичної системи після кризових подій.

Ключові слова: держава; управління; державне правління; публічне управління; туризм; медицина; медичний туризм; планування; стратегія; стратегічне планування.

Актуальність дослідження. Медичний туризм, також відомий як оздоровчий туризм або медичні подорожі, стосується практики осіб, які подорожують за межі своєї країни проживання, щоб отримати медичне лікування чи медичні послуги, що можуть бути недоступними або нижчої якості в країні проживання. Це явище охоплює широкий спектр медичних послуг, починаючи від планових процедур, таких як косметична хірургія та стоматологічна допомога, до складних операцій, трансплантації органів і спеціалізованого лікування хронічних захворювань.

Сфера застосування медичного туризму виходить за межі простого пошуку лікування, але охоплює весь процес подорожі, розміщення та споживання медичних послуг в іноземній країні. Пацієнти часто обирають медичний туризм з різних причин, зокрема з огляду на вартість, доступ до передових медичних технологій, коротший час очікування та пошук спеціалізованих експертів або альтернативних методів лікування. Розуміння складності медичного туризму вимагає міждисциплінарного підходу, який об'єднує перспективи охорони здоров'я, економіки, туризму, етики та політичних досліджень. Дослідження медичного туризму має базуватися на всебічному аналізі, вивчаючи його проблеми, економічні наслідки, етичні міркування та вплив на системи охорони здоров'я, економіку та суспільство. Вивчення цих аспектів дозволяє зрозуміти можливості та ризики, пов'язані з медичним туризмом і розробити стратегії для його регулювання, управління та сталого розвитку.

Мета дослідження полягає у визначенні характеристик медичного туризму як об'єкта державного стратегічного планування.

Викладення основного матеріалу. Сьогодні є вкрай важливим сформувати стратегічне бачення розвитку медичного туризму як для країни-призначення, так і для країни відправлення. Складність зазначеного полягає в тому, що медичний туризм як вид господарської діяльності та соціально-економічне явище сьогодні є неврегульованим в Україні, адже відсутні будь-які згадки щодо медичного туризму в нормативно-правових актах. Наступною, не менш важливою системною проблемою державного управління у досліджуваній сфері та в цілому є відсутність комплексного підходу до стратегічного планування в державі. «Інститут державного стратегічного планування, який у розвинених країнах є основою системи державного управління, визначення цілей і реалізації політики держави у всіх сферах суспільного життя, насамперед в економіці та у секторі безпеки, в Україні досі не створений. У всіх ланках виконавчої влади відсутнє розуміння того, що ефективне державне управління, особливо в часи

економічної рецесії, неможливе без державного стратегічного планування. Це обумовлює актуальність для України завдання формування належної системи державного стратегічного планування шляхом прийняття відповідного спеціального законодавства» [1]. Відповідно вкрай важливим є вирішення двох ключових проблем державного управління, а саме обґрунтування місця медичного туризму в системі державного управління та визначення ключових організаційно-методологічних положень державного стратегічного планування.

В даній статті дослідимо змістовні характеристики медичного туризму як об'єкта державного управління в цілому та як об'єкта державного стратегічного планування зокрема.

На рисунку 1 запропоновано комплексний огляд визначень медичного туризму, на основі дослідження проведеного М.Смітом і Л.Пучко [18]. Визначено ключові компоненти оздоровчого туризму, до яких належать медичний туризм, оздоровчий туризм та курортний туризм [4].

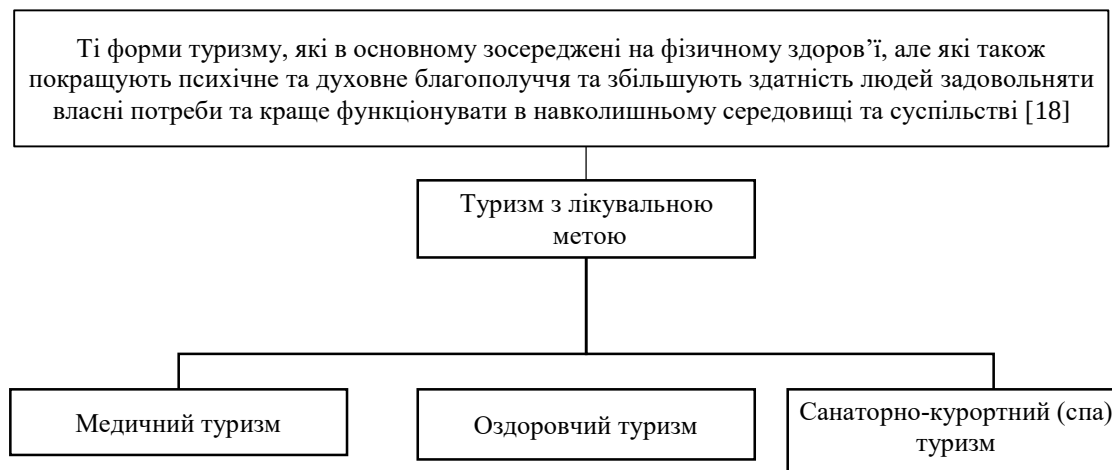

Рис. 1. Огляд визначень видів туризму з метою лікування

1. Медичний туризм описується як «феномен подорожі людей зі своєї звичайної країни проживання в іншу країну з явно вираженою метою отримати доступ до лікування» [4]. Це визначення охоплює основну суть медичного туризму, наголошуючи на транскордонному переміщенні осіб, які шукають медичних послуг.

2. Оздоровчий туризм охоплює осіб, які подорожують з проактивною метою участі в діяльності, яка підтримує або покращує їх особисте здоров'я та благополуччя. Це включає в себе пошук унікальних, автентичних або заснованих на місці досвіду або терапії, які можуть бути недоступні в їх домашньому середовищі [12]. Це визначення підкреслює цілісний підхід до оздоровлення та прагнення трансформувати досвід, окрім простого відпочинку.

3. Санаторно-курортний туризм передбачає туристичну діяльність, спрямовану на релаксацію, оздоровлення або прикрашання тіла в межах спа-центрів, використовуючи як профілактичні оздоровчі, так і лікувальні медичні методи [17]. Це визначення підкреслює терапевтичні та омолоджувальні аспекти курортного туризму, підкреслюючи його подвійну спрямованість на фізичне та психічне благополуччя.

На рисунку 1. підкреслюється взаємозв'язок і збіг між цими трьома категоріями [7]. Такий зв'язок підтверджує динамічну та багатогранну природу медичного туризму, де люди можуть брати участь у спектрі заходів, які виходять за межі традиційної охорони здоров'я, охоплюючи елементи медичного лікування, покращення самопочуття та відпочинку, орієнтованого на дозволя.

Розмежовуючи ці визначення та ілюструючи їх взаємозв'язок, діаграма (рис. 2) пропонує цінну інформацію про різноманітні виміри медичного туризму, сприяючи глибшому розумінню цього складного явища, що розвивається, у сфері досліджень туризму.

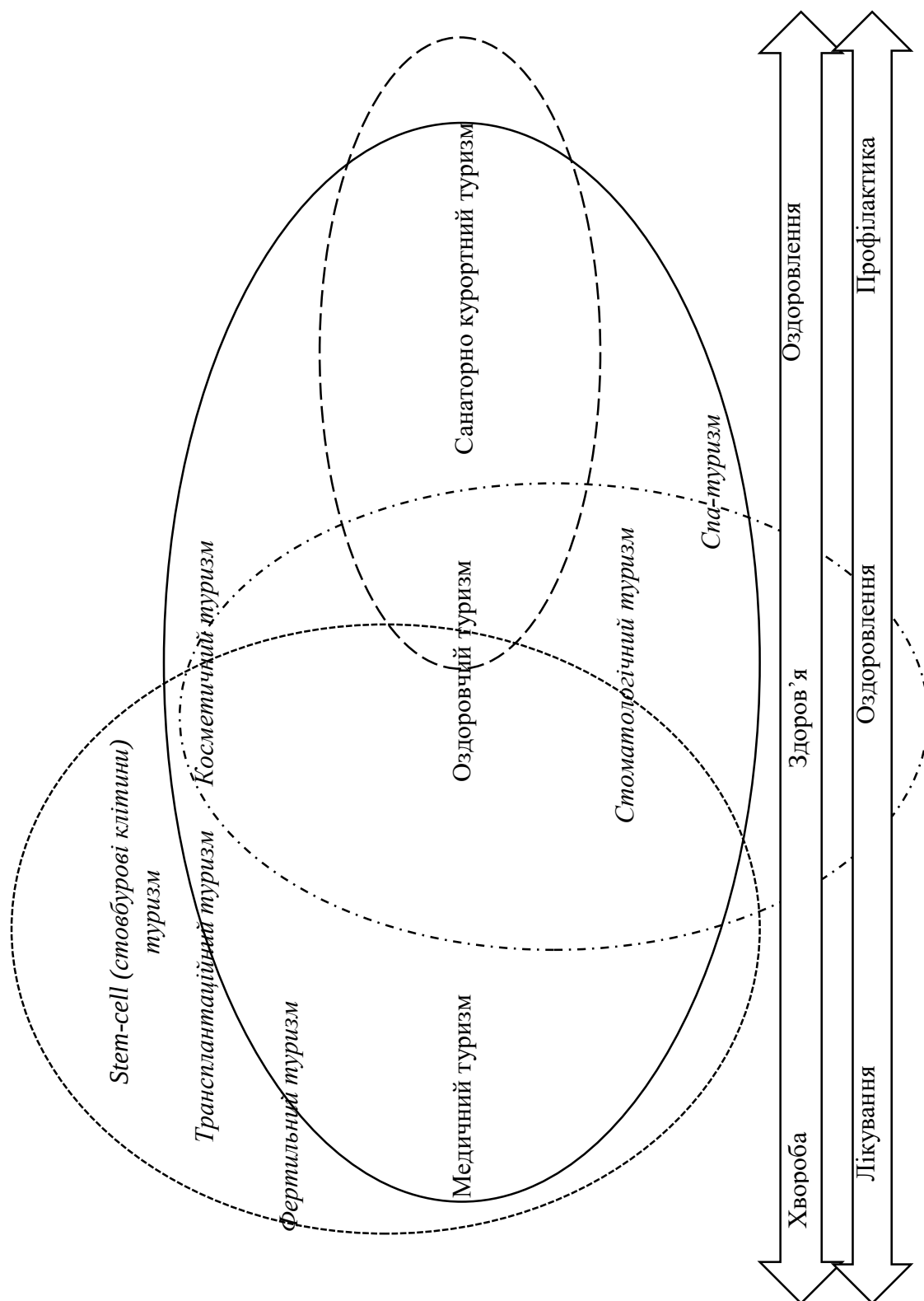

Рис. 2. Взаємодія категорій лікувального туризму [6]

На рисунку 2 представлено види оздоровчого туризму та їх взаємозалежність, яку запропонував К.Холл [7]. До основних категорій оздоровчого туризму належать: медичний туризм, оздоровчий туризм і спа-туризм [7]. Кожна категорія додатково розширена, щоб включити конкретні підкатегорії, висвітлюючи різноманітний спектр послуг і досвіду, охоплених у сфері подорожей, пов'язаних зі здоров'ям.

1. Категорія «медичний туризм» охоплює різноманітні спеціалізовані форми подорожей, пов'язаних зі здоров'ям, у тому числі трансплантаційний туризм, туризм стовбурових клітин, туризм у зв'язку з фертильністю, туризм з метою косметичної хірургії. Кожна підкатегорія представляє окрему сферу в індустрії медичного туризму, обслуговуючи осіб, які шукають конкретні типи медичних процедур.

2. У сфері оздоровчого туризму запропоновано розрізняти профілактичний та промоційний оздоровчий туризм [7]. Профілактичний туризм зосереджується на діяльності та втручаннях, спрямованих на запобігання хворобам і підтримку загального здоров'я та благополуччя. Навпаки, промоційний туризм наголошує на досвіді та практиках, які сприяють покращенню та розширенню розуміння здоров'я за межі простої відсутності хвороби.

3. Категорія «курортний туризм» пов'язана з лікувально-оздоровчим туризмом, що вказує на його роль у наданні терапевтичних процедур, спрямованих на вирішення існуючих захворювань. Ця підкатегорія охоплює широкий спектр послуг і досвіду, зосереджених навколо профілактичних процедур.

Модель, запропоновану К.Холлом (рис. 2), доцільно розглядати як комплексну основу для розуміння складної та різноманітної природи оздоровчого туризму.

Зростання витрат на охорону здоров'я в поєднанні з доступністю напрямків медичного туризму, які можуть похвалитися першокласними медичними закладами, сприяли зростанню ринку медичного туризму на 21,1 % на рік [6].

Незважаючи на багатообіцяючу траєкторію, ринок медичного туризму зіткнувся з суттєвим скороченням після початку пандемії COVID-19, через закриття кордонів і введення суворих обмежень на подорожі. Цей сектор зазнав суттєвого падіння на 46,9 % через серйозне обмеження мобільності [6]. Однак у зв'язку з поступовим пом'якшенням обмежень на подорожі, яке розпочалося наприкінці 2021 року, ринок знову піднявся: він зріс з 13,98 мільярда доларів США, а прогноз зростання зріс до 53,51 мільярда доларів США до 2028 року [6].

За даними Асоціації медичного туризму, приблизно 14 мільйонів людей щорічно подорожують до інших країн у пошуках медичної допомоги [20]. Технологічний прогрес у сфері охорони здоров'я, враховуючи впровадження нових медичних пристроїв і наявність обмежених варіантів лікування та неінвазивних хірургічних процедур в окремих країнах, ще більше підживили тенденцію до медичного туризму.

Оскільки медичні процедури в розвинутих країнах, таких як США та Великобританія, часто є дорогавартісними та недоступними для суттєвої частки населення, багато людей шукають альтернативні варіанти, де процедури можна отримати за значно нижчі суми, часто в чотиризначному діапазоні. Ця тенденція призвела до сплеску медичного туризму. Дедалі частіше люди вирішують подорожувати зі США до таких країн, як Малайзія, Таїланд, Коста-Ріка та інші, для проведення стоматологічних процедур, пластичної хірургії тощо, які можуть коштувати на 60 % дешевше, ніж у їхніх країнах. Наприклад, лише у 2020 році приблизно 290 000 американців звернулися за стоматологічною процедурою за кордон. Витрати на медичне обслуговування в цих напрямках значно нижчі: у Малайзії тарифи нижчі на 80 %, а в Мексиці – на 70 % нижчі порівняно зі США [20].

Конгрес медичного та оздоровчого туризму підкреслює, що медичне лікування значно доступніше в більшості азіатських країн порівняно з приватними лікарнями в США. Наприклад, операція серцевого шунтування в Таїланді коштує майже в дев'ять разів дешевше, ніж у США, і коштує 13 000 доларів США порівняно зі 113 000 доларів США. Подібним чином заміна тазостегнового суглоба в Таїланді коштує приблизно 7800 доларів, що різко контрастує з ціною в 50 000 доларів США [6].

Привабливість нижчих медичних витрат призвела до зростання кількості медичних туристів, які стікаються до Азії замість Північної Америки. Ці люди очікують економії від 25 до 75 % на різних процедурах і варіантах лікування, причому потенційна економія досягає 90 % порівняно з їх країнами. Наприклад, ціни на медичні послуги в Панамі на 40–70 % нижчі, ніж у США та Канаді, що додатково стимулює людей шукати медичну допомогу за кордоном [6].

Практичний та науковий підхід не мають уніфікованого визначення поняття «медичний туризм». Основні характеристики медичного туризму описують його як «майбутнє медичних послуг», «найбільший аутсорсинг», «галузь міжнародного бізнесу» і «нове економічне явище» [10, 14, 15].

Стрімкий розвиток медичного туризму спонукає до зростання кількості досліджень, які направлені на ретельне вивчення цього явища з економічної, технологічної та соціальної точок [14, 15].

Вчені К.Лі та М.Спісто [14] пропонують пояснення, визначаючи медичний туризм як «туристичну діяльність, яка передбачає медичну процедуру або діяльність, яка сприяє добробуту туриста». Тим часом у медичній галузі лікарі характеризують медичний туризм як подорож за межі країни для отримання медичної допомоги, яка є більш доступною [13].

Букман М. [3] описує медичний туризм як «економічну діяльність, яка передбачає торгівлю послугами та являє собою злиття принаймні двох секторів: медицини та туризму». Ягуасі П. [11] визначає медичний туризм як «сукупність видів діяльності, під час яких особа часто подорожує / перетинає кордон, щоб скористатися медичними послугами з прямою чи опосередкованою залученістю у відпочинок, бізнес чи інші цілі».

Окремі дослідження [3] пояснюють глобалізацію медичного туризму як поступову реальність, спричинену швидким розширенням міжнародної торгівлі послугами, зокрема туристичними продуктами. Сміт П. і Форджіоне Д. [19] запропонували модель медичного туризму. Їх підхід розділяє основні чинники глобалізації медичного туризму на дві всеосяжні категорії, окреслюючи ключові показники, що впливають на процес прийняття рішень міжнародними пацієнтами.

Перша категорія охоплює зовнішні фактори, такі як економічні умови, політичний клімат, соціальна поведінка та нормативні стандарти. Ці фактори значно впливають на вибір місця для медичного туризму, формуючи загальний ландшафт галузі. І навпаки, друга категорія охоплює внутрішні фактори, враховуючи міркування щодо вартості, статус акредитації, якість медичної допомоги та підготовку лікарів. Ці внутрішні детермінанти безпосередньо впливають на рішення міжнародних пацієнтів щодо вибору конкретного медичного закладу для лікування. Разом обидві категорії відображають багатогранні мотиви медичних туристів, які шукають медичних послуг за кордоном.

Міжнародні медичні установи стратегічно інтегрували ці фактори у свої операційні рамки, щоб залучити міжнародних пацієнтів і підтримувати конкурентоспроможність на світовому ринку. Цей цілісний підхід підкреслює динамічну взаємодію між зовнішніми та внутрішніми факторами у формуванні глобалізації медичного туризму та підкреслює стратегічну важливість адаптації до мінливих уподобань пацієнтів і галузевих тенденцій.

Глобалізація медичного туризму спонукала до створення міжнародних організацій, таких як Спільна комісія з акредитації організацій охорони здоров'я (JCAHO) [2], щоб регулювати міжнародні медичні послуги. JCAHO проводить оцінку та акредитацію закладів охорони здоров'я для підвищення стандартів безпеки та якості. Він також заохочує міжнародні заклади охорони здоров'я відповідати критеріям, спрямованим на захист пацієнтів, включаючи точну ідентифікацію пацієнтів, ефективну комунікацію, безпеку ліків, хірургічну безпеку, інфекційний контроль і запобігання падінню.

Критерії, встановлені такими організаціями, як JCAHO, слугують фундаментальній меті: забезпечити спеціальні та безпечні умови для основних учасників індустрії медичного туризму – медичних закладів, лікарів і медичних туристів. Цей зв'язок між трьома головними суб'єктами можна описати через структуру «маркетингового трикутника послуг». Ця модель ілюструє взаємозв'язок трьох основних груп, які співпрацюють для розробки, просування та надання послуг на користь компанії, клієнта та постачальника. Розвиток стосунків між цими взаємопов'язаними групами має на меті встановити та підтримувати довгострокові партнерські взаємовідносини, що спрямовані на надання безпечних та передових медичних процедур. Оскільки галузь медичного туризму продовжує розвиватися, підтримка та зміцнення цих відносин залишатиметься ключовим фактором у підтримці цілісності та якості медичних послуг, що надаються іноземним пацієнтам.

Для підтримки довгострокових відносин між взаємопов'язаними групами медичних установ, лікарів і медичних туристів вкрай важливо подолати традиційні кордони та застосувати інновації та практику сталого розвитку, щоб знайти нові ринкові ніші [5]. Подібно до змін, що спостерігаються в індустрії туризму, де практики сталого розвитку стали важливими для задоволення очікувань міжнародних туристів, медичні заклади також повинні адаптуватися [9]. Це передбачає впровадження таких заходів, як зменшення енергоспоживання, мінімізація забруднення води та залучення до проєктів розвитку громад. Таким чином, медичні заклади повинні не лише зосереджуватися на наданні сучасного та безпечного лікування медичним туристам, але й інтегрувати практики сталого розвитку. Впровадження цих практик дозволить гарантувати галузі медичного туризму, що така діяльність узгоджується з екологічною та соціальною відповідальністю, одночасно сприяючи міцним відносинам між внутрішніми та зовнішніми заінтересованими сторонами. Такий цілісний підхід не тільки підвищує привабливість медичного туризму, але й сприяє довгостроковій життєздатності та стійкості галузі в цілому.

Рис. 3. Соціально-економічний вплив медичного туризму [16]

Лікування за кордоном є різновекторним явищем, що охоплює осіб, які відвідують іншу країну ЄС, тимчасово чи на тривалий період, і потребують медичних послуг, перебуваючи за кордоном. Ця класифікація розрізняє два різні сценарії: ті, хто несподівано захворіли під час подорожі, і ті, хто навмисно шукає лікування за кордоном [8]. Тимчасові відвідувачі, включно з тими, хто подорожує на роботу чи на відпочинок, становлять значну частину отримувачів закордонної медичної допомоги. Для цих осіб доступ до медичних послуг через кордон може виявитися найбільш практичним або прийнятним варіантом, особливо з огляду на різноманітність систем охорони здоров'я в ЄС [8].

На рисунку 3 [16] окреслено багатогранний вплив медичного туризму як на країни відправники, так і на приймаючі країни, пропонуючи розуміння викликів, пов'язаних із цією галуззю. Розбираючи позитивні та негативні наслідки для кожної залученої сторони, на рисунку підкреслює необхідність спеціального підходу до оцінки переваг та недоліків медичного туризму.

Однією з головних переваг для країн відправлення є підвищення доступності медичних послуг для їхніх громадян. Це усуває прогалини в національних системах охорони здоров'я, надаючи пацієнтам доступ до спеціалізованого лікування або процедур, недоступних на місцевому рівні. Крім того, приплив медичних туристів сприяє конкурентоспроможності в секторі охорони здоров'я, стимулюючи постачальників підвищувати якість послуг і розширювати спектр своїх пропозицій. Це вигідно не лише медичним туристам, а й місцевим жителям, які в результаті можуть отримати покращене медичне обслуговування.

Однак країни-відправники також стикаються зі значними проблемами. Існує відчутний ризик того, що пацієнти отримають нестандартне лікування за кордоном, враховуючи відмінності в стандартах охорони здоров'я та регуляторному нагляді. Забезпечення безперервності догляду після лікування може бути важким, особливо якщо ускладнення виникають після повернення додому. Крім того, відсутність надійних механізмів вирішення медичних помилок або скарг ускладнює звернення до незадоволених пацієнтів.

Позитивний вплив приймаючі країни отримують через вигоду від оздоровчого туризму, оскільки, крім економічного надходження від витрат на медицину, прийом медичних туристів може прискорити покращення інфраструктури охорони здоров'я та якості послуг. Цей приплив пацієнтів може послугувати каталізатором для профілактичних ініціатив у сфері охорони здоров'я, покращуючи результати громадського здоров'я. Крім того, попит на медичні послуги створює можливості працевлаштування для місцевих медичних працівників, стимулюючи розвиток робочої сили.

Однак переваги оздоровчого туризму для приймаючої сторони обмежені декількома проблемами. Це явище може посилити внутрішній відтік мізків, оскільки кваліфіковані медичні працівники мігрують до прибуткових центрів медичного туризму, що створює навантаження на національні системи охорони

здоров'я. Крім того, загострена конкуренція між місцевими та іноземними пацієнтами може впливати на підвищення витрат на медичне обслуговування для громадян. До того ж зосередження уваги на обслуговуванні медичних туристів може призвести до звуження медичної спеціалізації, що потенційно може поставити під загрозу широкий спектр медичних послуг, доступних місцевим жителям.

Заплутана мережа наслідків медичного туризму на економіку підкреслює необхідність для політиків і заінтересованих сторін застосувати індивідуальний підхід до прийняття рішень. Незважаючи на те, що цей сектор відкриває нові можливості в зменшенні нерівності у сфері охорони здоров'я та сприяє економічному розвитку, його реалізація залежить від створення надійної нормативно-правової бази та захисних заходів для врівноваження властивих ризиків. Обговорення щодо участі в медичному туризмі вимагає ретельного вивчення його переваг порівняно з його недоліками, забезпечуючи розумний захист інтересів як відправляючої, так і приймаючої країни. Завдяки розвитку відкритого діалогу та спільних зусиль заінтересовані сторони можуть орієнтуватися в складному середовищі медичного туризму, використовуючи його потенціал, уважно пом'якшуючи його негативний вплив на інфраструктуру охорони здоров'я та суспільний добробут.

Існує низка факторів, які посилюють значення внутрішнього медичного туризму. Перш за все це обмеження, пов'язані з незнанням мови. Мовні бар'єри стають основною перешкодою, що заважає пацієнтам вибрати напрям для медичної подорожі. Зрозуміло, що пацієнти віддають перевагу медичним працівникам, які вільно володіють їхньою рідною мовою, щоб сприяти ефективній комунікації, що має вирішальне значення для успішних результатів лікування. Відсутність мовної сумісності з моменту прибуття в країну призначення підвищує ймовірність зіткнутися з проблемами спілкування, що створює значні перешкоди для пацієнтів.

Навігація через мовні бар'єри може виявитися важкою для медичних туристів, заважаючи їм ефективно формулювати свої потреби. Країни-надавачі послуг в галузі медичного туризму мають розвивати та будувати довіру до перекладачів. В іншому випадку туристи змушені погоджуватися на додаткові витрати, що потенційно порушує безперервну взаємодію між пацієнтами та медичними працівниками. Ці прагматичні ускладнення можуть загальмувати розвиток глобального ринку медичного туризму.

Крім того, пацієнти з розвинутих країн часто покладаються на комплексне страхове покриття, яке надають їхні національні системи охорони здоров'я. Державні та приватні схеми страхування зазвичай покривають витрати на охорону здоров'я, сприяючи почуттю фінансової безпеки у пацієнтів. Своєю чергою покриття, розширене страховими полісами в контексті медичного туризму, зазвичай є більш обмеженим та вимагає власних витрат.

Різниця в страховому покритті підкреслює значний стримуючий фактор для пацієнтів, які розглядають послуги медичного туризму, оскільки перспектива нести особисті витрати зменшує кількість потенційних туристів. Незважаючи на численні переваги, пов'язані з медичним туризмом, фінансовий тягар, який покладається на пацієнтів, може стримувати його розвиток, таким чином становлячи ключове обмеження, що перешкоджає розвитку глобальної індустрії в'їзного медичного туризму.

Розуміння впливу медичного туризму на соціально-економічні показники країни вимагає всебічної оцінки, яка охоплює не лише безпосередні економічні вигоди, але й довгострокову стійкість та етичні міркування, властиві практиці медичного туризму. Динамічна взаємодія між геополітичними, соціально-економічними та медичними факторами додатково підкреслює потребу в адаптивному підході, який визнає різноманітні контексти, в яких діє медичний туризм.

Крім того, пошук ефективних механізмів управління має виходити за межі простого дотримання нормативних вимог і охоплювати ширші етичні вимоги, враховуючи безпеку пацієнтів, справедливість і прозорість. Встановлення тонкого балансу між сприянням інноваціям і захистом від експлуатації вимагає спільних зусиль за участю урядів, постачальників медичних послуг, регуляторних органів і зацікавлених сторін громадянського суспільства. Складність управління медичним туризмом виходить за межі національних кордонів, що вимагає міжнародної співпраці та координації для вирішення транскордонних проблем, таких як стандартизація медичних протоколів, гармонізація нормативно-правової бази та сприяння обміну інформацією. Тільки завдяки узгодженим глобальним зусиллям можна використати весь потенціал медичного туризму, одночасно пом'якшуючи його негативні зовнішні наслідки.

На рисунку 4 зображено блок-схему процесу формування стратегії сталого розвитку медичного туризму [21]. Блок-схема зосереджена навколо шести ключових елементів: визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз (SWOT-аналіз), а також ролі медичного туризму та сталого розвитку.

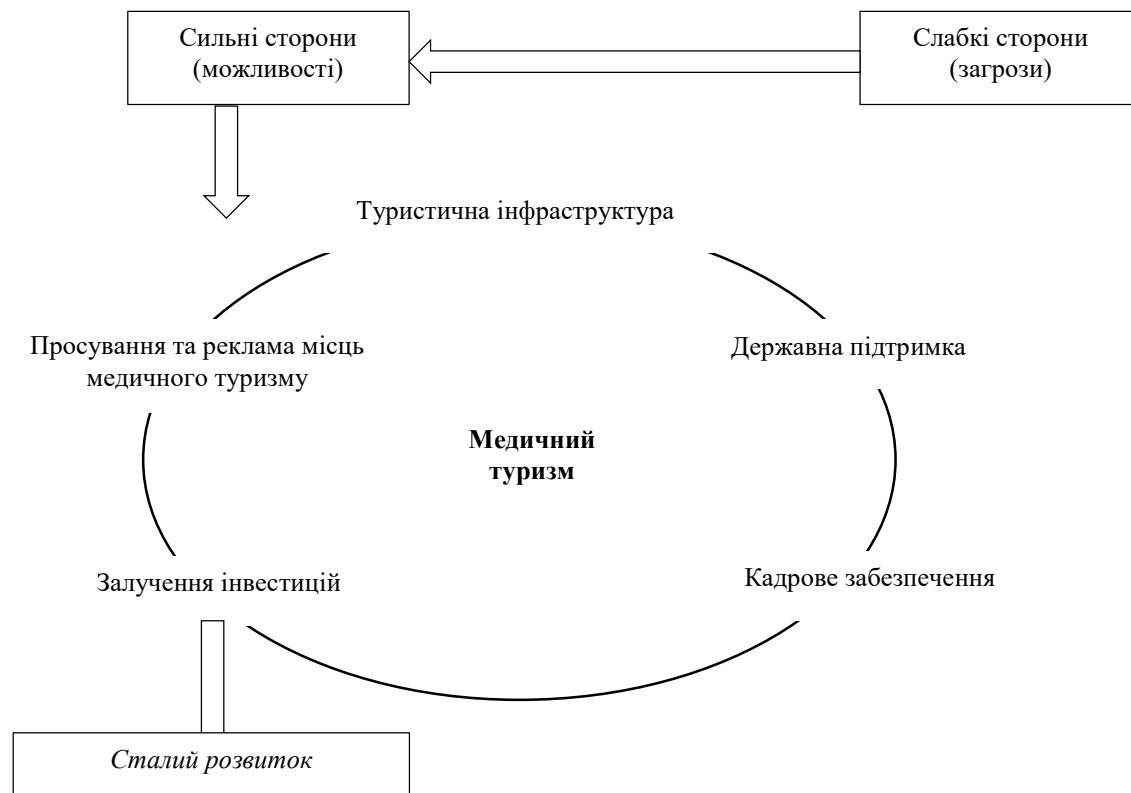

Рис. 4. Механізм формування стратегії сталого розвитку медичного туризму [21]

1. Визначення сильних та слабких сторін: цей початковий крок передбачає визнання властивих сильних і слабких сторін індустрії туризму в конкретному регіоні. Сильні сторони можуть включати добре розвинену туристичну інфраструктуру або кваліфіковану медичну робочу силу, тоді як слабкими сторонами можуть бути обмеження в інфраструктурі або відсутність спеціалізованих медичних послуг.

2. Визначення можливостей та загроз: після процесу SWOT-аналізу блок-схема підкреслює важливість визнання як можливостей, так і загроз, що стосуються розвитку медичного туризму. Приклади можливостей можуть враховувати залучення іноземних інвестицій або посилення державної підтримки, тоді як потенційні загрози можуть включати конкуренцію з інших регіонів або коливання глобальних економічних умов [21].

3. Нейтралізація негативних факторів: блок-схема передбачає, що після визначення слабких місць і загроз слід спрямувати зусилля на пом'якшення цих негативних факторів. Це може включати стратегічне планування для усунення слабких місць або розробку планів на випадок непередбачених обставин для усунення потенційних загроз.

4. Туристична інфраструктура та просування: блок-схема підкреслює важливість як надійної туристичної інфраструктури, так і ефективних стратегій просування туристичних напрямків. Добре розвинена інфраструктура задовольнила б потреби медичних туристів, тоді як стратегічне просування підвищило б обізнаність про місце призначення як центр медичного туризму [21].

5. Залучення інвестицій та спеціалістів галузі: наступний крок висвітлює залучення інвестицій і забезпечення кваліфікованого персоналу як вирішальних факторів для сталого розвитку медичного туризму [21]. Інвестиції будуть необхідні для покращення медичних закладів та інфраструктури, тоді як кваліфікована робоча сила є важливою для надання високоякісних медичних послуг.

6. Сталий розвиток. Кінцевою метою, зображеною на блок-схемі, є досягнення сталого розвитку медичного туризму. Це призведе до довгострокового зростання, яке враховує не лише економічні вигоди, а й екологічні та соціальні фактори.

Загалом блок-схема забезпечує спрощений процес розробки стратегії сталого розвитку медичного туризму в окремому регіоні. У ньому підкреслюється важливість ретельного планування, усунення слабких сторін і загроз, визначення пріоритетів інфраструктури, просування, персоналу та довгострокової стійкості [21].

Таким чином, траєкторія оздоровчого туризму є ключовим моментом в еволюції глобальних систем охорони здоров'я, пропонуючи як безпрецедентні можливості, так і виклики. Застосовуючи багатогранний підхід, що надає пріоритет етичним міркуванням, сприяє співпраці та заохочує стійкі практики, зацікавлені

сторони можуть керувати цим механізмом з розсудливістю та передбаченням, зрештою реалізуючи перспективи медичного туризму як сили позитивної трансформації в наданні медичних послуг у всьому світі.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що медичний туризм є складним міждисциплінарним феноменом, який охоплює економічні, соціальні, медичні та політичні аспекти і водночас є перспективним напрямом розвитку національних систем охорони здоров'я та індустрії туризму. Встановлено, що успішне функціонування сектору можливе за умови наявності цілісної державної політики та нормативно-правового регулювання, зокрема у сфері стратегічного планування. У ході аналізу виокремлено взаємозв'язки між основними формами медичного туризму та чинниками, що впливають на вибір країни з метою медичного туризму. Подальшого розвитку в межах наукового дискурсу набули положення щодо необхідності інституціоналізації медичного туризму як об'єкта державного стратегічного планування. Обґрунтовано доцільність впровадження системного підходу до формування стратегії сталого розвитку цього напрямку, що враховує SWOT-аналіз, розвиток інфраструктури, кадрове забезпечення, просування туристичних послуг, а також інтеграцію практик екологічної та соціальної відповідальності.

References:

1. Humeniuk, V.V. (2023), «Derzhavne stratehichne planuvannia dlia povoiennoi vidbudovy Ukrainy: mozlyvosti i zavdannia», *Suchasni aspekty modernizatsii nauky: stan, problemy, tendentsii rozvytku: materialy XXXV Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii*, in Zhukova, I.V. and Romanenko, Ye.O. (ed.), HO «VADND», Stambul (Turechchyna), pp. 38–44, [Online], available at: https://www.researchgate.net/profile/Nataliia-Trushkina/publication/373605693_RESTORATION_OF_CRITICAL_INFRASTRUCTURE_AS_A_STRATEGIC_DIRECTION_FOR_RESTRUCTURING_THE_TURKEY_ECONOMY_IN_CONDITIONS_OF_EMERGENCY_SITUATIONS/links/64f328e5827074313ff20b79/RESTORATION-OF-CRITICAL-INFRASTRUCTURE-AS-A-STRATEGIC-DIRECTION-FOR-RESTRUCTURING-THE-TURKEY-ECONOMY-IN-CONDITIONS-OF-EMERGENCY-SITUATIONS.pdf#page=39
2. «A Trusted Partner in Patient Care», *The Joint Commission*, [Online], available at: <https://www.jointcommission.org/>
3. Bookman, M.Z. and Bookman, K.R. (2007), *Medical Tourism in Developing Countries*, Palgrave Macmillan, New York, USA.
4. Connell, J. (2013), «Contemporary medical tourism: Conceptualisation, culture and commodification», *Tourism Management*, Vol. 34, pp. 1–13, doi: 10.1016/j.tourman.2012.05.009.
5. Fukey, L.N. and Issac, S.S. (2014), «Connect Among Green, Sustainability and Hotel Industry: A Prospective Simulation Study», *Energy Conserv*, No. 6, 8 p.
6. Goyal, S., «Top 20 Medical Tourism Destinations in the World», *Yahoo Finance*, [Online], available at: https://finance.yahoo.com/news/top-20-medical-tourism-destinations-135841635.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAH8ZT4Fh8GY0g1lxUx83QlvNqlkYAKyrS4ogZgtxhFECnqSWies2ccgwDyhz8T9LrRa5iuRjsORZIO1XU_7J_gf_T38Gkc-u7S626OmamTAXjAsaTEnD3Z1yLS7vLqSRA8Tef15d_UvS2Nf3jho8e2_loS_XWTa-8ED2jKeTD
7. Hall, C.M. (2011), «Health and medical tourism: a kill or cure for global public health?», *Tourism Review*, Vol. 66, No. 1/2, pp. 4–15, doi: 10.1108/16605371111127198.
8. Hanefeld, J., Smith, R., Horsfall, D. and Lunt, N. (2014), «What Do We Know About Medical Tourism? A Review of the Literature With Discussion of Its Implications for the UK National Health Service as an Example of a Public Health Care System», *Journal of Travel Medicine*, Vol. 21, No. 6, pp. 410–417, doi: 10.1111/jtm.12147.
9. Horng, J.-S., Liu, C.-H., Chou, S.-F. et al. (2017), «From Innovation to Sustainability: Sustainability Innovations of Eco-Friendly Hotels in Taiwan», *Int. J. Hosp. Manag.*, Vol. 63, pp. 44–52.
10. Horowitz, M.D. and Rosensweig, J.A. (2007), «Medical Tourism—Health Care in the Global Economy», *Physician Exec*, Vol. 33, pp. 28–30.
11. Jagyasi, P. (2009), «South Africa: The Rising Star on Medical Tourism Horizon», *Med. Tour. Mag.*, Vol. 320, 14 p.
12. Johnston, K., Puczkó, L., Smith, M. and Ellis, S. (2011), «Wellness tourism and medical tourism: where do spas fit?», *Paper presented at the Global Spa Summit*, New York.
13. Kim, H.M., Leong, P., Heob, E. et al. (2009), «Medical Tourism from US to Border Region of Mexico. Current Status and Future Prospects», *Med. Tour. Mag.*, Vol. 13, pp. 70–73.
14. Lee, C. and Spisto, M. (2007), «Medical Tourism, the Future of Health Services», *In Proceedings of the 12th International Conference on ISO*, National Chin-Yi University of Technology, Taichung, Taiwan, 9–11 April, pp. 1–7.
15. Nath, S.V. (2007), «Global Medical Tourism: Dawn of a New Era», *J. Inf. Technol. Case Appl. Res.*, Vol. 9, pp. 1–5.
16. Ramanauskas, J., Banevičius, Š. and Jerochina-Labanauskienė, J. (2023), «Aspects of the socio-economic impact of health tourism», *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 9, No. 5, pp. 23–32, doi: 10.30525/2256-0742/2023-9-5-23-32.
17. Smith, M. and Puczkó, L. (2014), *Health, tourism and hospitality: Spas, wellness and medical travel*, 2nd ed., Routledge, London (UK).
18. Smith, M. and Puczkó, L. (2015), «More than a special interest: defining and determining the demand for health tourism», *Tourism Recreation Research*, Vol. 40, No. 2, pp. 205–219, doi: 10.1080/02508281.2015.1045364.
19. Smith, P.C. and Forgione, D.A. (2007), «Global Outsourcing of Healthcare: A Medical Tourism Decision Model», *J. Inf. Technol. Case Appl. Res.*, Vol. 9, pp. 19–30.

20. Hospital CMQ, «Statistics and Data of The Global Market of Medical Tourism», [Online], available at: <https://hospitalcmq.com/medical-tourism/statistics/>
21. Turski, I., Mashika, H., Tkachenko, T. et al. (2021), «Medical Tourism: Analysis of the State of International Tourism and Prospects for Domestic Development», *Universal Journal of Public Health*, Vol. 9, No. 2, pp. 27–34, doi: 10.13189/ujph.2021.090201.

Гуша Тарас Костянтинович – здобувач Державного університету «Житомирська політехніка».
<https://orcid.org/0009-0007-2559-7615>.

Наукові інтереси:

- питання щодо планування та розвитку медичного туризму.

Gushcha T.K.

Characteristics of medical tourism as an object of state strategic planning

In today's globalization environment and the rapid integration of economic systems, medical tourism is becoming increasingly relevant as an important segment of the world and national economy. The growing demand for quality medical services at an affordable price, infrastructure development and increased international competition contribute to the formation of new directions in the field of health care and tourism. For many countries, in particular those that are on the path of economic growth, medical tourism is becoming not only a source of foreign exchange earnings, but also a tool for the development of the national health care system, improving its quality and investment attractiveness. That is why medical tourism, which involves traveling for the purpose of receiving medical care, has evolved into a developed global industry over the past fifteen years. Such rapid development is explained by a number of factors: the economic feasibility of treatment abroad, high quality of medical services, availability of innovative equipment and technologies, an individualized approach to patients and a high level of service. In this context, medical tourism is considered as a promising object of state strategic planning, which requires a holistic approach to policy formation in the field of health care, tourism, infrastructure and international partnership. The article considers the main characteristics of medical tourism, its importance for the national economy, and also justifies the need to integrate this area into the system of state strategic planning. It is also noted that the development of medical tourism requires a strategic approach from the state, especially in conditions of an unstable geopolitical situation and challenges associated with the restoration of the medical system after crisis events.

Keywords: state; management; state governance; public administration; tourism; medicine; medical tourism; planning; strategy; strategic planning.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2025.